

УДК 378.881.1:811.161.2

<https://orcid.org/0000-0002-0790-6732>

https://www.researchgate.net/profile/Iryna_Gumeniuk2

Iryna Humeniuk,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor.

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ
„УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)”

У статті розглядається проблема невідповідності отриманого студентом навчального продукту сучасним освітнім запитам, наявність суперечностей між доступністю інформації та формуванням самодостатньої особистості, готової до науково-педагогічної мобільності. Актуальність піднятої проблеми зумовлена значною інформатизацією суспільства, що нівелює елементи навчально-наукової творчості студентів, спрямовуючи їх на використання готового інформаційного продукту.

Метою статті є дослідження сутності поняття „лінгво-технологічна компетентність”, виявлення прикладних аспектів її формування. А це передбачає виділення названого поняття в структурі інформаційно-технологічної компетентності на основі проведення її поелементного аналізу.

Використання методів наукового абстрагування, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, статистичного та порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення дало можливість виявити проблемні аспекти формування лінгво-технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей. Зокрема, розвиток мотиваційного й когнітивного компонентів у майбутніх

учителів початкових шкіл гірської місцевості гальмується низьким рівнем матеріально-технічного забезпечення цих шкіл. Експериментальне дослідження, проведене серед студентів спеціальності „Початкова освіта” під час вивчення курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)”, показало недоліки в формуванні операційного, трансформаційного й ціннісного компонентів технологічної компетенції.

Операційний і трансформаційний компоненти, з огляду на обсяг їх змістового наповнення, дають можливість виокремити в структурі інформаційно-технологічної компетентності лінгво-технологічну, означивши її як уміння і навички технологічно й лінгвістично грамотного впорядкування друкованого тексту та перетворення його в презентаційний матеріал. Оскільки педагогічна діяльність вчителя чи науковця не може бути ефективною без використання сучасних технічних засобів навчання та дидактичного програмного забезпечення, проблема формування лінгво-технологічної компетентності стає особливо актуальною й повинна вирішуватися системно. Для студентів освітнього рівня „магістр” пропонується введення до навчальних планів спецкурсів на зразок: „Інформаційно-технологічна культура педагога”, „Полікультурна освіта”, „Лінгво-технологічний дискурс”.

Keywords: *інформаційно-технологічна компетентність, лінгво-технологічна компетентність, навчальна презентація, наукова презентація, віртуальна особистість, гірська школа.*

Introduction. Динамічний розвиток сучасного світу, насиченого надлишковою кількістю інформації та технічними засобами її отримання й використання, зумовив появу нового покоління користувачів, орієнтованих на швидкий пошук матеріалу без інтелектуальних затрат на його аналітичне осмислення й правильне лінгво-технологічне оформлення. Сучасний середньостатистичний студент, повністю покладаючись на всевітню мережу, втрачає здатність до самостійного створення інформаційного продукту,

мотивацію до опрацювання першоджерел, аналізу й синтезу матеріалу, виведення власних висновків. Крім цього, спостерігається нехтування лінгвістичними й технологічними нормами оформлення друкованих робіт, спричинене їх незнанням і нерозумінням необхідності застосування.

У цьому контексті виникає проблема формування лінгво-технологічної компетентності студентів як необхідної складової компетентнісної парадигми висококваліфікованого працівника.

Aim and tasks. Мета нашої статті – аналіз сутності та функціонального навантаження поняття „лінгво-технологічна компетентність”, дослідження специфіки її формування в контексті викладання курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)”.

Мета статті зумовлює вирішення таких завдань:

- 1) виведення дефініції поняття „лінгво-технологічна компетентність” як компонента інформаційно-технологічної компетентності;
- 2) окреслення проблемних аспектів формування лінгво-технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

Research methods. Дослідження у межах запропонованої проблематики проводилися на основі загальноприйнятих методів: наукового абстрагування (формулювання дефініції поняття „лінгво-технологічна компетентність”); аналізу і синтезу; індукції і дедукції (для виокремлення компонентів технологічної компетентності); статистичного та порівняльного аналізу; систематизації та узагальнення (для обробки результатів експериментального дослідження).

Research results. Інформаційно-технологічна компетентність майбутнього науково-педагогічного працівника розглядається нами як здатність вирішувати інформаційно-дидактичні проблеми, застосовуючи при цьому сучасні технологічні засоби. Структурний аналіз інформаційно-технологічної компетентності (Гуменюк, 2018, с. 129-130) виявив наявність п’яти складових у кожній її частині: мотиваційний, операційний, когнітивний, трансформаційний і ціннісний компоненти.

Якщо формування інформаційної компетентності (усіх її складових) може й повинно відбуватися в контексті будь-якого програмового курсу підготовки фахівців початкової освіти, то технологічна компетентність досі залишається малоохопленою, а подекуди тільки дотичною до нормативної компетентнісної парадигми майбутнього науково-педагогічного працівника.

Зокрема, розвиток мотиваційного й когнітивного компонентів технологічної компетентності наштовхується на перешкоди матеріально-технічного характеру. Майбутні педагогічні працівники, зорієнтовані на працевлаштування в школах сільської місцевості, особливо віддалених гірських районів, володіють інформацією про матеріально-технічне забезпечення цих шкіл (наявність комп'ютерів, принтерів, інтернет-мережі, мультимедійного забезпечення), а позаяк воно є не найкращим, втрачають мотивацію до самоосвіти і самовдосконалення в сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Операційний компонент технологічної компетентності магістрів початкової освіти, як свідчить практика роботи в педагогічному ВНЗ, охоплений частково. Зокрема, студенти, самостійно опанувавши алгоритм роботи в програмі „Microsoft PowerPoint”, абсолютно не володіють інформацією про види та правила створення електронних презентацій. Тут можна виділити кілька аспектів.

1. Для майбутнього науково-педагогічного працівника, безперечно, важливим є розуміння відмінностей навчальної електронної презентації від наукової. Відповідно студент повинен отримати інформацію про особливості організації презентованого матеріалу, призначеного для роботи з дітьми в класі, виступу на практичному занятті, на конференції чи під час захисту магістерської роботи. Певні можливості для цього з'являються під час вивчення курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)”, однак незначна кількість годин і той факт, що названа дисципліна викладається тільки на 2-у курсі, значно знижують ефективність засвоєння інформації.

Зокрема, неохопленим залишається матеріал про категорії навчальних (педагогічних) презентацій: конспект уроку, слайд-шоу, текстова презентація, анімовані схеми, заповнення таблиці, аналіз картини, тренажер, тестування, робочий зошит тощо.

2. Вимоги до оформлення наукових і навчальних презентацій здаються очевидними, однак практика показує, що студенти, зокрема магістранти, допускаються при цьому значних помилок. Найпоширенішими серед них є такі:

- використання на слайді значного обсягу текстового матеріалу, що робить його непридатним для візуального охоплення;
- подання на одному слайді кількох різноспрямованих тез;
- використання дієслів у різних часових формах;
- неінформативні заголовки або їх відсутність;
- подання на слайді другорядної інформації та відсутність основної, висновків чи узагальнень;
- наявність орфографічних і стилістичних помилок;
- використання яскравого фону або фону в вигляді картини, що ускладнює сприйняття тексту;
- прикрашання слайду зайвими картинками, які порушують науковість викладу й створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;
- різностильове оформлення слайдів;
- уникнення звукового супроводу з причини невміння його застосовувати; дослідження свідчать, що одночасне застосування зорового й слухового сприйняття інформації підвищує його ефективність до 65%;
- використання курсиву чи підкреслень у тексті презентації, що ускладнює сприймання;
- використання великої кількості анімаційних ефектів, які часто є недоречними;
- використання занадто швидкого або занадто повільного руху анімованих об'єктів.

3. Використання електронної презентації під час виступу, голосовий супровід мультимедійного зображення не були предметом вивчення жодного навчального курсу, хоча саме вміння правильно, у відповідному стилі та з належним інтонаційним оформленням подати інформацію в більшості випадків є визначальним для рівня її сприйняття слухачами. Типовими, зокрема, є такі недоліки:

- показ на слайді значного за обсягом текстового масиву й паралельне його озвучування (презентаційний матеріал не потребує голосового дублювання);

- стильова невідповідність інтонації та презентованого матеріалу (найчастіше порушується інтонування наукового стилю);

- уникнення у виступі голосових покликань (вказівок) на окремі ілюстрації, представлені на слайдах;

- відсутність етикетних маркерів типу „Дякую за увагу!”, „Дякую за запитання!” тощо.

Як бачимо, залишається неохопленим значний обсяг професійно важливого матеріалу. За умови низького рівня самоосвітньої готовності це матиме негативний вплив на кваліфікаційні характеристики магістра початкової освіти.

Як свідчить практика, значного вдосконалення потребує також і процес формування трансформаційного компонента технологічної компетентності магістрів початкової освіти, який охоплює вміння та навички технологічно й лінгвістично грамотного перетворення рукописного тексту в друкований. Перевірка студентських робіт (реферативних, курсових, магістерських, інформаційних проєктів) засвідчила низький рівень зазначених умінь, а також підтвердила важливість внесення їх до переліку програмового матеріалу окремих навчальних курсів.

Зокрема, вважаємо за необхідне наголосити на таких типових недоліках лінгво-технологічного спрямування:

- 1) недотримання технічних правил переносу:

- перенесення прізвищ, залишаючи в кінці попереднього рядка ініціали або умовні скорочення типу *гр., проф., доц., акад.*;

- розривання ініціалів між рядками;

- розривання на межі рядків скорочених назв мір і цифр, до яких вони належать (*2018 р., 20 см*);

- перенесення в наступний рядок граматичних закінчень, з'єднаних з цифрами через дефіс (*2-й, 15-ому*);

- розривання на межі рядків умовних графічних скорочень на зразок *вид-во, і т. ін., т-во*;

- перенесення в наступний рядок розділових знаків (крім тире);

- залишення в попередньому рядку відкритої дужки або лапок;

2) сплутування знаків „тире” (–) і „дефіс” (-): тире – це пунктуаційний знак, а дефіс не є розділовим знаком; в якості тире використовується знак „короткого тире” (–), а не „дефісу” (-) чи „довгого тире” (—);

3) використання в друкованому тексті лапок різного типу («»); „”; ” ”; “ ”);

4) похибки, пов'язані з наявністю/відсутністю знака „пропуск” [2, с. 4-8]:

- відсутність нерозривного пропуску між цифрою і словом чи умовним позначенням міри (*2 год, 12 км*);

- пропуск у складі словесно-цифрових позначень, які пишуться разом (*будинок 8б, справа 25Б*);

- пропуск у десяткових дробах (*3,5; 6,8*);

- відсутність пропуску між цифрою і знаками „номер” (№), „параграф” (§), „градус” (°);

- наявність пропуску між цифрою і знаками „процент” (%), „хвилина” ('), „секунда” (") та між знаком „градус” і знаком „за Цельсієм” (*25 °C*);

- відсутність пропусків між цифрами і арифметичними знаками „плюс” (+), „мінус” (-), „множення” (*), „ділення” (/), „дорівнює” (=);

- відсутність пропусків між ініціалами;

- відсутність нерозривного пропуску між ініціалами та прізвищем, після географічних скорочень, всередині скорочень *і т. д., і т. п.*, між

внутрішньотекстовими пунктами й інформацією, яка йде після них, між класами багатозначних чисел, починаючи з п'ятизначних;

- наявність пропуску перед розділовими знаками та другою частиною дужок чи лапок, після першої частини дужок чи лапок;

- наявність пропусків перед та після дефісу;

- використання більше одного пропуску між словами (для контролю можна користуватись функцією Word: ¶ – Недруковані знаки);

5) неправильне оформлення заголовків та підзаголовків:

- довжина більше, ніж 40 знаків;

- перенесення слів заголовка між рядками;

- поділ великого заголовка між рядками не за логікою змісту;

- відсутність шрифтового виділення заголовка (великими літерами);

- неправильна система нумерації заголовків і підзаголовків (не за ознакою зростання, сплутування нумерації римськими, арабськими цифрами, великими й малими літерами, використання крапок і дужок після номера частини, пункту чи підпункту тощо);

б) виставляння „вручну” абзаців, нумерації в переліку тощо.

Discussion. Оскільки перераховані норми не регулюються „Українським правописом”, а подаються тільки в довідниках для технічних редакторів та частково в ДСТУ 4163-2003, виникає необхідність їх узагальнення й систематизації з метою підвищення кваліфікаційного рівня майбутніх науково-педагогічних працівників.

Навчальний зміст курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)” дає можливість ввести зазначений матеріал дотично до питання „Вимоги до оформлення документів” у контексті роботи з ДСТУ 4163-2003.

Операційний і трансформаційний компоненти, з огляду на обсяг їх змістового наповнення, на наш погляд, дають можливість виокремити в структурі інформаційно-технологічної компетентності лінгво-технологічну, означивши її як уміння і навички технологічно й лінгвістично грамотного

впорядкування друкованого тексту та перетворення його в презентаційний матеріал. Аналіз наукових джерел підтвердив відсутність такого поняття в сучасному дослідницькому полі.

Ціннісний компонент технологічної компетентності магістра початкової освіти охоплює широке коло питань, викликаних швидким інформаційним розвитком суспільства. Опановуючи сучасні технології дистанційного спілкування, майбутні науково-педагогічні працівники повинні бути компетентними в нормативно-етичній площині їх використання.

Як свідчать результати дистанційного навчання студентів з дисципліни „Українська мова (за професійним спрямуванням)”, а також спілкування за допомогою електронної пошти, соцмереж, чатів та форумів, особливу увагу доцільно звернути на такі аспекти цієї діяльності:

1) спілкування в мережі Інтернет в режимі реального часу вимагає повного володіння предметом розмови, логічного й лаконічного мовлення. чіткого формулювання запитань з метою заощадження часу;

2) анонімний характер спілкування у віртуальному середовищі не нівелює етичні норми, правила етикету, що існують у суспільстві;

3) оцінка віртуальної особистості відбувається тільки на основі її писемного мовлення, грамотного формулювання й оформлення думки;

4) електронні листи оформлюються відповідно до правил складання ділової документації;

5) зафіксована в мережі інформація набуває миттєвого поширення, не може бути повністю знищена, а тому може завдати шкоди як адресату, так і її автору;

6) вибір і доцільність використання невербальних графічних засобів Інтернет-спілкування („смайликів”) зумовлюється стилем та жанром комунікації (форум, електронна пошта, приватний чат, блог, Інтернет-конференція чи ін.);

7) під час мережевого спілкування необхідно враховувати часову та географічну дистантність (інформація може бути вже не актуальною, стосуватися представників іншої культури тощо);

8) положення Закону про захист авторських прав поширюється й на мережеву інформацію (оригінальні тексти, аудіо-, фото-, відеоматеріали тощо).

Ігнат'єва Е. А. наголошує, що „віртуальні комунікативні вміння характеризуються здатністю комуніканта оцінювати співрозмовника за допомогою складання психологічного портрета, розуміти і приймати цифрову інформацію, вибудовувати віртуальні відносини, виробляти індивідуальну тактику, стратегію поведінки з віртуальним співрозмовником, реагувати на дії співрозмовника, вміння самопрезентації. Критеріями експертної оцінки ступеня освоєння комунікативних умінь віртуального спілкування є вміння: висловлювати свої думки, розуміти і приймати інформацію, вибудовувати віртуальні відносини, виробляти індивідуальну тактику, стратегію поведінки” (Ігнат'єва, 2012).

Мережевий етикет (нетикет) повинен бути внесений у структуру курсу „Українська мова (за професійним спрямуванням)”, зокрема теми „Культура усного фахового спілкування”, оскільки існує нагальна необхідність підготовки сучасного студента до безпечної та продуктивної комунікації у віртуальному просторі.

Водночас виникає необхідність створення для магістрів початкової освіти професійно зорієнтованого спецкурсу на зразок „Інформаційно-технологічна культура педагога”, „Полікультурна освіта”, „Лінгво-технологічний дискурс”, спрямованого на формування інформаційно-технологічної компетентності майбутнього науково-педагогічного працівника.

Conclusion. Таким чином, результати проведеного дослідження (на основі аналізу студентських письмових робіт та усних презентованих виступів) доводять необхідність введення в науковий обіг поняття „лінгво-технологічна компетентність”, а також внесення змін і доповнень до навчально-методичних

комплексів окремих навчальних дисциплін з метою формування лінгво-технологічної компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Гуменюк І. М. Інформаційно-технологічна компетентність у структурі компетентнісної парадигми магістра початкової освіти. Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор. Монографія. Івано-Франківськ, 2018. С. 125-136.

2. Игнатьева Э. А. Формирование коммуникативных умений виртуального общения современной молодежи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07. М.: 2012. 21 с.

References

1. Humeniuk I. M. Informatsiyno-tekhnologichna kompetentnist u strukturі kompetentnisnoyi paradyhmy mahistra pochatkovoyi osvity (*Informational and Technologic Competence in the Structure of the Competence Paradigm of a Master of Primary Education*). Hirska shkola v umovakh reformuvannia systemy osvity: kompetentnisnyi vector. Monohrafiya. Ivano-Frankivsk, 2018. PP. 125-136.

2. Ignatyeva E. A. Formirovaniye kommunikativnykh umieniy virtualnogo obshchieniya sovriemiennoy molodiozhy (*Development of the Modern Young People's Virtual Communication Skills*): avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 19.00.07. М.: 2012. 21 pp.